

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

УДК 911.3:556.53(477.82)

Р. Є. Качаровський – інженер II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих атласів Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

І. В. Єрко – кандидат географічних наук, доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки;

Н. В. Чир – кандидат географічних наук, доцент, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Л. Т. Чижевська – кандидат географічних наук, доцент, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ОБ'ЄКТІВ БАСЕЙНУ Р. СЕРНА

*Роботу виконано на кафедрі фізичної географії
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки*

Розглянуто територію басейну р. Серна. Визначено основні її морфометричні характеристики. Дано загальну оцінку об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) її басейну. Охарактеризовано окремі об'єкти ПЗФ басейну. Проаналізовано їх потенційні природоохоронні та рекреаційні можливості в якості основи для екологічного туризму. Зазначено механізми покращення їх функціонування об'єктів ПЗФ.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, об'єкти природно-заповідного фонду, рекреаційний потенціал, туризм, екологічний туризм, гідрологічний заказник, загальнозоологічний заказник, р. Серна, р. Стир, р. Прип'ять, Волинська область.

Kacharovsky R., Ierko I., Chir N., Chizhevskaya L. Recreational Potential of the Natural Reserve of the Serna River Basin. The territory of the Serna river basin is considered. Its basic morphometric characteristics are determined. The overall assessment of the objects of the nature reserve fund (PFP) of its basin is given. Some of the PFP basin features are described. Their potential nature conservation and recreational opportunities as a basis for eco-tourism are analyzed. The mechanisms for improving their functioning of PFP facilities are outlined.

Key words: nature reserve fund, objects of nature reserve fund, recreational potential, tourism, ecological tourism, hydrological reserve, zoological reserve, river Serna, river Stir, river Pripyat, Volyn region.

Об'єкти природно-заповідного фонду Волинського краю відіграють важливу роль в процесі формування основ екологічного туризму. Розгалужена сітка річок дозволяє залучити їх природний та природно-заповідний потенціал для відпочинку та рекреації як місцевого населення так і приїжджих. Важливим при цьому є залучення до рекреаційної діяльності наявних об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) сформованих згідно норм Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [2; 7].

Річка **Серна** – ліва притока р. Стир (басейну р. Прип'ять) протікає в межах Локачинського, Луцького та Рожищенського районів Волинської області. Річка Серна

бере початок біля с. Юнівка, що на захід від смт Торчин. Тече вздовж північно-східний відрогів Горохівської височини спершу на схід, далі – на північний схід. Впадає в р. Стир на північний захід від смт Рокині. Її довжина – 34 км, площа басейну 271 км². Долина річки коритоподібна, завширшки до 3 км, завглибшки 20–40 м. Заплава двобічна, завширшки 100–400 м, подекуди заболочена; є виходи джерел. Річище звивисте, завширшки 2–3 м, завглибшки до 1 м. Похил річки 1,2 м/км. У заплаві р. Серни розміщений 15 природних водних джерел [1; 3–5; 7].

В межах басейну р. Серна розміщено п'ять природно-заповідних об'єктів, загальною площею 538,0 га. Значна частина природоохоронних об'єктів басейну р. Серна сформовані у 1990-х рр. – «Байрак» (загальнодержавного значення), «Шепель» та «Серна», у 2000-х рр. – «Рокинівський» та «Краєвид» [1; 3–5; 7]. Територія ПЗФ загальнодержавного значення складає 2,4 %, площі природоохоронних земель, тоді як місцевого значення – 97,6 %. Такий же відсоток належить у структурі ПЗФ заказникам (97,6 %). Серед заказників за площею переважають гідрологічні 235,0 га або 44,7 % площі заказників, далі йде загальнозоологічний – 38,1 % та орнітологічний – 17,2 % [1; 3–5; 7].

Коефіцієнт заповідності території складає 1,98 %. Щільність об'єктів ПЗФ у басейні р. Серна становить 1,84 об'єкта/100 км². Це дещо менше, ніж значення відповідного показника по області (1,91) [6]. При цьому, найбільша насиченість природоохоронними територіями характерна Луцькому району басейну річки, де знаходиться більша частина об'єктів – чотири або 80 %, площа угідь складає 311 га або 57,8 % всіх ПЗФ земель. Водночас у Локачинському – розміщено лише один гідрологічний заказник місцевого значення «Серна» площею 227 га або 42,2 %. Слід відмітити також відсутність ПЗФ об'єктів на території Рожищенського району [1; 3; 5; 7].

Серед наявних п'яти об'єктів ПЗФ лише три загальнозоологічний «Шепель», орнітологічний «Рокинівський» та гідрологічних «Серна» мають площу, яка перевищує 50,0 га, що свідчить про невисокі якісні характеристики ПЗФ досліджуваної території.

У єдиному об'єкті загальнодержавного значення – парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва «Байрак» (Луцький район) охороняються різнотравно-злакова та чагарниково-деревна рослинність на схилах р. Серни. Тут росте біля 150 видів дерев і чагарників, зокрема деякі з них екзотичні: айлант високий *Ailanthus altissima*, виліріодендрон тюльпановий *Liriodendron tulipifera*, сосни кримська *Pinus nigra* ssp. *Pallasiana*, веймутова *P. strobus*. На цій території трапляється рідкісний вид, занесений до Червоної книги України (ЧКУ) – коручка чемерникоподібна *Epipactis helleborine* [1; 3; 5].

Цей об'єкт ПЗФ може стати основною базою для поширення екологічних знань. На його базі слід проводити еколого-освітні акції, фестивалі, виставки, круглі столи, лекції та бесіди, на природоохоронну тематику, організовувати еколого-освітні стежки.

Для загальнозоологічного заказника «Шепель» (Луцький район) характерним є збереження 15 природних джерел, ставків, заболочених ділянок, чагарникових зарослей в заплаві р. Серни. Тут пролягає міграційний шлях багатьох водоплавних та навколводних птахів. В заказнику наявні види фауни занесені до ЧКУ і додатків конвенцій: горностай *Mustela erminea*, лунь польовий *Circus cyaneus* [1; 3; 5].

В орнітологічному заказнику «Рокинівський» (Луцький район) під охороною перебуває комплекс ставків в заплаві р. Серни. На ставках мешкають бугай *Botaurus stellaris*, бугайчик *Ixobrychus minutus*, чепура велика *Ardea alba* тощо. Наявні також рідкісні види фауни – лунь лучний *Circus pygargus*. Одночасно тут живуть види, що перебувають під загрозою знищення, що включені до ЧКУ та Європейського Червоного списку (ЄЧС) видра річкова *Lutra lutra* і деркач *Crex crex* [1; 3; 5].

Під охороною у гідрологічному заказнику «Краєвид» (Луцький район) перебуває прибережна захисна смуга навколо ставка в смт Рокині – водно-болотяні угіддя, що

мають важливе значення та є місцем зростання типових болотяно-лучних рослинних асоціацій із калюжниці болотяної *Caltha palustris*, незабудки болотяної *Myosotis scorpioides*, хвоща болотяного *Equisetum palustre*, рогозу широколистого *Typha latifolia*, очерету звичайного *Phragmites australis*, півників болотяних *Iris pseudacorus* та інших видів. Це місце мешкання земноводних, плазунів, водоплавних і навколоводних птахів, деяких видів ссавців [1; 3; 5].

Для гідрологічного заказника «Серна» (Локачинський район) охоронною зоною є заплавні луки на яких беруть початок витoki р. Серна (чотири природних джерела). Багата флора – 100 видів рослин, серед яких трапляються занесені в ЧКУ осока затінкова *Carex umbrosa* та плодоріжка болотяна *Anacamptis palustris*. Ця територія є місцем мешкання і розмноження багатьох видів савців, плазунів, водоплавних та навколоводних птахів [3–4].

Відсутність у басейні р. Серна багатофункціональних об'єктів вищої категорії заповідності стримує повноцінний розвиток екологічного туризму. Для туристичної діяльності характерним є обмеження пізнавальним, ретельно регламентованим туризмом з урахуванням специфіки та розмірів, природоохоронних територій.

Покращуючи функціонування наявних об'єктів ПЗФ басейну р. Серна необхідно [1;4; 6–7]: 1) встановити межі територій гідрологічних об'єктів ПЗФ; 2) дійснювати ефективне управління ПЗФ об'єктів за сприяння місцевого населення, природоохоронної громадськості, волонтерів, представників туристичного бізнесу; 3) наявні гідрологічні заказники варто з'єднати ниткою водного туристичного маршруту 4) осучаснити (можливо запровади принципово нові) методи системного інформування населення про цінність таких територій; 5) системно реорганізувати наукову, еколого-освітню, рекреаційну та туристичну діяльність, привівши її до міжнародних стандартів.

Загалом наявні природно-рекреаційних можливості р. Серна, дозволяють забезпечити стійкий розвиток туристично-рекреаційного комплексу для задоволення потреб широкого спектру туристів.

Список використаних джерел

1. Єрко І. В., Карпюк З. К., Чижевська Л. Т., Качаровський Р. Є., Чир Н. В. Характеристика гідрологічних природоохоронних об'єктів Луцького району Волинської області // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, 31 січня 2020 р. : зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2020. – Вип. 55. – С. 29–31.

2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-12>.

3. Карпюк З. К. Природно-заповідний фонд Волинської області: альбом-каталог / З. К. Карпюк, В. О. Фесюк, О. В. Антипюк. – Київ : ТОВ «ОК–ПОЛІГРАФ», 2018. – 136 с.

4. Карпюк З. К., Качаровський Р. Є., Антипюк О. В. Туристська привабливість Локачинського району Волинської області // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації» : зб. наук. пр. – Ужгород, 2017. – С.29–32.

5. Природно-заповідний фонд Волинської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eco.voladm.gov.ua/category/all/locality=9>.

6. Чир Н. В., Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Чижевська Л. Т. Рекреаційний потенціал природоохоронних територій басейну річки Вижівка // Матеріали обласної наук.-практ. конф. «Природно-заповідний фонд Волинської області: освітній аспект» (10 жовтн. 2019) : зб. наук. пр. – Луцьк, 2019. – С. 265–268.

7. Чир Н. В., Качаровський Р. Є., Антипюк О. В. Туристична інфраструктура Рожищенського району Волинської області як інструмент туристичної привабливості території // Наукові записки Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; Українське географічне товариство, Сумський відділ ; [редкол. : Б. М. Нешатаєв, С. І. Сюткін, М. О. Барановський та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2019. – Вип. 10 : Географічні науки. – С. 120–130.

УДК 502/504:796.5(477)

С. А. Друзюк-Боровик – старший викладач кафедри інформаційної діяльності та туризму Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»;
І. І. Мар'юсік – магістрантка 1 курсу спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЛІТЕРАТУРИ З ПИТАНЬ ВПЛИВУ ЕКОПРОБЛЕМ НА ТУРИСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Роботу виконано на кафедрі інформаційної діяльності та туризму Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»

Туристична галузь вимагає залучення все більшої кількості природних ресурсів, перевантаження туристичної інфраструктури призводить до їх виснаження. Охарактеризована література, що допоможе вдосконалювати туристичну інфраструктуру й впроваджувати питання екологічної культури, які лежать в основі вирішення ряду нагальних екологічних проблем. Ознайомить з виданнями письменників, які діляться своїм досвідом збереження природних ресурсів.

Ключові слова: туристична діяльність, туристична інфраструктура, природні ресурси, навколишнє середовище, екологічна катастрофа, автентичний ландшафт.

Druziuk-Borovyk S. A., Mariusik I. I. Popularization of Literature on Environmental Impacts on Tourism. Tourist industry requires bringing in of all greater amount of natural resources, overload of tourist infrastructure results in their exhaustion. Described literature that will help to perfect and inculcate the questions of ecological culture that are the basis of decision of row of ecological urgent problems. Will acquaint with editions of writers that are divided by the experience of maintenance of natural resources.

Key words: tourist activity, tourist infrastructure, natural resources, environment, ecocatastrophe, authentic landscape.

Розвиток туристичної галузі позитивно відбивається на всіх напрямках роботи України, адже вона посідає провідне місце в Європі за забезпеченістю природними рекреаційними ресурсами [1]. Туристична діяльність спрямована на використання природних ресурсів та знаходиться в залежності від якості навколишнього природного середовища. Основними туристичними цінностями є різноманітність ландшафтів, чисте атмосферне повітря, незабруднена вода, розмаїття рослинного та тваринного світу. Щорічно туристична галузь вимагає залучення все більшої

Міністерство освіти і науки України
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції (м. Луцьк, 14–15 травня 2020 р.)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»
(протокол № 6 від 21.05.2020 р.)*

Рецензенти:

Євтух О. Т. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри права та фінансів Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»;

Лажнік В. Й. – кандидат географічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рекреаційно-туристичний потенціал регіонів України: сучасний стан, проблеми
Р 36 та перспективи розвитку: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 14–15 травня 2020 р.). – Луцьк : Терен, 2020. – 106 с.

У збірнику матеріалів конференції висвітлюються питання сучасного стану, проблем та перспектив розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу регіонів України, які були розглянуті на IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції. Розглядаються геопросторові аспекти, соціально-економічні, екологічні проблеми розвитку туризму, проблеми готельно-ресторанного бізнесу, висвітлюються питання історико-культурної спадщини в туризмі, розвитку туристичного краєзнавства в Україні, особливостей розвитку туризму в країнах світу.

Збірник розрахований на широке коло фахівців у сфері туризму, спеціалістів, що працюють в органах державної влади й управління, географів, економістів, екологів, студентів і викладачів, а також усіх, хто цікавиться проблемами розвитку туризму й рекреації.

УДК 911.3:338.48-53(477)(062.55)

ЗМІСТ

Теоретико-методичні напрями розвитку туризму й рекреації

Смирнов І. Г.	Ресурси для розвитку СПА та Wellnes-туризму: справжні та фейкові.....	5
Коржик В. П.	Екотуризм: до суті справи.....	9
Слюсар О. В.	Фестивальний туризм: організація та планування на принципах сталості.....	13

Геопросторові аспекти розвитку туризму

Горбач В. В., Мельнійчук М. М. Гукалова І. В.	Використання водних об'єктів Волинської області у рекреаційних цілях.....	16
	Оновлення міського середовища як шлях до підвищення туристичної привабливості простору.....	18
Бейдик О. О., Руднєва А. О., Москаленко О. О.	Карпатсько-Подільський ресурсно-рекреаційний район України: перспективні тури та види туризму.....	22
Дзюмак Д. В., Мазурець Р. Р.	Проблеми та перспективи розвитку медичного туризму в Україні.....	25
Патійчук В. О., Саванюк С. А.	Головні православні релігійно-паломницькі центри України.....	27
Куницький М. П.	Перспективні напрями розвитку гастрономічного туризму в Україні.....	33
Ратушнюк І. В., Мазурець Р. Р.	Напрями покращення подієвого туризму в Україні.....	36
Громик О. М.	Водні туристичні маршрути національного природного парку «Прип'ять–Стохід».....	38
Єрко І. В., Чир Н. В., Качаровський Р. Є.	Фестивальний туризм в індустрії розваг і відпочинку міста Луцька.....	43

Соціально-економічні проблеми розвитку туристично-рекреаційної діяльності

Корнєєва К. Є., Мазурець Р. Р.	Електронна комерція як пріоритетний метод збуту в туризмі.....	45
Бейдик О. О., Лупішко О. В., Тарабарова І. В.	Covid-19: світовий та національний туризм в умовах форс-мажору.....	47
Федонюк І. В.	Проблеми формування туристичного іміджу Волинської області.....	52

Історико-культурна спадщина в розвитку туризму

Морозова О. С., Морозов О. В., Морозов Р. В.	Природно-географічні та культурно-історичні ресурси як чинник розвитку туристичної діяльності у Херсонській області.....	56
--	--	----

Майстер Г. В.	Історико-культурні туристичні ресурси Волинської області.....	60
---------------	---	----

Проблеми розвитку готельно-ресторанного бізнесу

Дудченко Н. О.	Проблеми розвитку готельного і ресторанного бізнесу: готельний сектор.....	64
Єрко І. В., Ляшук М. М. Дембовський М. С.	Діяльність готельних підприємств Волинської області та міста Луцька.....	67
Петруньок С. О.	Особливості підвищення якості надання послуг у закладах готельного господарства.....	70
Петруньок С. О.	Доцільність створення винного готелю в Україні в контексті сталого розвитку туризму.....	72
Загнибіда Р. П., Глібо І. І.	Удосконалення якості послуг у готельно-ресторанному господарстві.....	75

Розвиток туристичного краєзнавства в Україні

Сахарук Т. О.	Село Забороль на краєзнавчих маршрутах Волині.....	79
Загаюк О. П.	Затурцівський меморіальний музей В. Липинського як об'єкт краєзнавства.....	81
Терлецький В. К.	Отруйно-їстівні рослини Полісся для безпеки туризму.....	84

Екологічні проблеми розвитку туризму й рекреації

Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Чир Н. В., Чижевська Л. Т.	Рекреаційний потенціал природно-заповідних об'єктів басейну р. Серна	87
Друзюк-Боровик С. А., Мар'юсік І. І. Копер Н. Є.	Популяризація літератури з питань впливу екопроблем на туристичну діяльність.....	90
	Національний природний парк «Гуцульщина» – осередок екологічного туризму Косівщини	94

Розвиток туризму в країнах і регіонах світу: досвід для України

Лажнік В. Й.	Туристична привабливість Східної Моравії.....	98
Майстер А. А.	Сучасний стан розвитку туризму в Італії.....	101